

TRANSLATION STRATEGIES EVOLUTION: ANALYSIS OF HISTORICAL AND MODERN TRANSLATIONS OF NOVEL TITLES OF BRITISH ENGLISH LITERATURE

Shumenko Olha,

Sumy State University, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-7846-1937>,

Corresponding author: o.shumenko@gf.sumdu.edu.ua

Koval Hlafira,

Sumy State University, Ukraine

Abstract. *The peculiarities of translating titles of British novels are an extremely interesting area of research for linguists, given the influence of British literature and its importance for the formation and development of world culture. It is important to analyze the translation of book titles, because they create the first impression on the reader and play a decisive role in whether he or she will be interested in the book or not.*

The article is devoted to the study of strategies and methods of translating titles of novels in English-language British literature. In the work, we found that when translating titles, linguists use such translation transformations as literal translation, transliteration, addition, deletion, simplification, title replacement, specification, and generalization. We analyzed the evolution of translation strategies, namely the cultural context, marketing and publishing strategies, historical context, and personal style of the translator, which have a significant impact on translation decisions. We also defined the term "title" as the first sign of the text, which gives the reader an idea of the book, and also has the greatest impact on the initial understanding of the text and becomes the first step towards its interpretation.

In addition, we found out that the main difficulties in translating titles of British novels are that the translator is faced with the fact that he or she has to convey the idea of the original English-language title, take into account the cultural environment, and also interest the reader at the same time. In the context of translating British titles, it is also worth noting that the translator often has to reflect the author's style or wordplay, and for this he or she needs to have background knowledge in many fields, experience, and the ability to choose a Ukrainian equivalent to convey the essence of the book to the reader in the way the author would have wanted it to be done.

Keywords: *translation strategies, translation methods, heading, functions of headings.*

Received: 07 May, 2024

Revised: 19 May, 2024

Accepted: 25 May, 2024

How to cite: Koval Hl., Shumenko O. (2024). Translation Strategies Evolution: Analysis of Historical and Modern Translations of Novel Titles of British English Literature. *Philological Treatises*, 16(1). [https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16\(1\)-9](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16(1)-9)

Copyright: © 2024 by the authors. For open-access publication within the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC)

© Koval Hl., Shumenko O., 2024

ЕВОЛЮЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ СТРАТЕГІЙ: АНАЛІЗ ІСТОРИЧНИХ ТА СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДІВ НАЗВ РОМАНІВ БРИТАНСЬКОЇ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Шуменко Ольга,

Сумський державний університет, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-7846-1937>,

Автор, відповідальний за листування: o.shumenko@gf.sumdu.edu.ua

Коваль Глафіра,

Сумський державний університет, Україна

Анотація. *Особливості перекладу назв романів британської літератури є надзвичайно цікавою сферою дослідження для лінгвістів, зважаючи на вплив британської літератури, її значимість для формування й розвитку світової культури. Важливо проаналізувати переклад заголовків книг, адже саме вони створюють перше враження в читача і грають вирішальну роль у тому, зацікавить його книга чи ні.*

Стаття присвячена дослідженню стратегій та способів перекладу назв романів англомовної британської літератури. У роботі ми виявили, що під час перекладу заголовків лінгвісти використовують такі перекладацькі трансформації як дослівний переклад, транслітерацію, додавання, вилучення, спрощення, заміну назви, конкретизацію та узагальнення. Проаналізували еволюцію перекладацьких стратегій, а саме культурний контекст, маркетингові та видавничі стратегії, історичний контекст та персональний стиль перекладача, які мають значний вплив на прийняття перекладацьких рішень. А також визначили термін «заголовок», що виступає першим знаком тексту, дає читачеві уявлення про книгу, а також має найбільший вплив на первинне розуміння тексту і стає першим кроком до його інтерпретації.

Окрім цього, ми з'ясували, що основні труднощі перекладу заголовків романів британської літератури полягають у тому, що перекладач стикається із тим, що йому треба передати ідею оригінальної англомовної назви, врахувати культурне середовище, а також зацікавити читача одночасно. У розрізі перекладу британських англомовних заголовків, варто також зазначити, що часто перекладач має відобразити авторський стиль або гру слів, а для цього йому потрібно мати фонові знання в багатьох галузях, досвід й уміння підібрати такий український відповідник, щоб передати читачеві суть так, як хотів би це зробити автор книги.

Ключові слова: *стратегії перекладу, способи перекладу, заголовок, функції заголовків.*

Отримано: 07 травня 2024 р.

Отримано після доопрацювання: 19 травня 2024 р.

Затверджено: 25 травня 2024 р.

Як цитувати: Шуменко О., Коваль Гл. (2024). Еволюція перекладацьких стратегій: аналіз історичних та сучасних перекладів назв романів британської англомовної літератури. *Філологічні трактати*, 16(1).

[https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16\(1\)-9](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2024.16(1)-9)

Вступ

Заголовок книги художньої літератури є першим сигналом, який спонукає читача взяти книгу в руки або відкласти її. Зацікавлюючи читача, привертаючи його увагу і викликаючи інтерес до ознайомлення із книгою, заголовки допомагають встановити зв'язок між книгою і читачем. До того ж, заголовок актуалізує найважливіше та є одним із основних засобів впливу на сприйняття книги читачем. Він дає читачеві загальне уявлення про те, про що буде йтися у книзі і тому, лише

прочитавши заголовок людина може визначити для себе чи цікаво їй буде ознайомитися з матеріалом тої чи іншої книги.

Саме тому постає проблема перекладу заголовків романів британської літератури з англійської на українську мову, адже український читач, безсумнівно, зацікавлений в ознайомленні із зарубіжними письменниками і їхніми книгами, які несуть у собі особливості культури окремих країн і відображають спосіб мислення, філософію на звички представників інших культур.

Дослідженням ролі заголовків та їхньої прагматики займалися такі науковці як Л. Юлдашева, Е. Боева, Л. Рогач, , М. Тимошик, В. Здорова та інші [6, 1, 4, 5,3].

Актуальність дослідження полягає в тому, що зважаючи на значущість ролі заголовків художніх книг загалом і романів британської англосовієтської літератури в тому числі, надзвичайно важливим є проаналізувати переклад заголовків українською мовою і визначити чи зміг він передати особливості заголовка оригіналу, адже це безпосередньо впливає на сприйняття книги українським читачем.

Об'єктом дослідження виступають заголовки англосовієтської британської художньої літератури.

Предметом дослідження є основні стратегії та способи перекладу назв романів британської літератури.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей заголовків і їхній ролі у сприйнятті тексту, а також труднощів, прийомів та способів перекладу заголовків романів британської літератури. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- 1) визначити поняття заголовка, з'ясувати його основні функції та роль;
- 2) описати різні підходи до класифікації заголовків книг;
- 3) дослідити стратегії та способи перекладу назв романів англосовієтської британської літератури;
- 4) проаналізувати еволюцію перекладацьких стратегій;
- 5) з'ясувати труднощі перекладу заголовків.

Основними методами дослідження є структурний метод для структуралізації способів перекладу назв романів британської літератури, описовий метод для описання різних підходів до класифікації заголовків книг, порівняння і зіставлення для аналізу перекладів назв романів однієї книги різними видавництвами і перекладачами, описовий метод для опису еволюції перекладацьких стратегій та впливу різних факторів на прийняття перекладацьких рішень.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання в процесі подальших наукових досліджень, присвячених вивченню перекладу назв у науково-популярній літературі, а також в процесі навчання студентів лінгвістичних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу

Науковці стверджують, що заголовок — це перший знак тексту, який дарує читачеві комплексне уявлення про книгу. Саме заголовок книги має найбільший вплив на первинне розуміння тексту і стає першим кроком до його інтерпретації. Заголовки книг допомагають читачеві швидко ознайомитися зі змістом і зрозуміти про що повідомлять його публікації, що важливе в інформації, котру йому пропонують, що становить для нього особистий інтерес [7, с. 143]. Надалі у роботі ми будемо схилитися саме до цього визначення поняття «заголовок».

Заголовок – це своєрідний парафраз тексту. Посідаючи проміжне місце між текстом і розташованою поза ним дійсністю, заголовок слугує сполучною ланкою між ними [14, с. 67]. Лінгвісти водночас зазначають, що заголовки є своєрідними мікротекстами, які відображають загальнокультурний контекст і містять інформацію про певну епоху, її цінності та ідеї [6]. До того ж, заголовок є незамкненою лексичною мікросистемою, яка з плином часу постійно змінюється і видозмінюється,

відображаючи зв'язок між письменниками та культурним середовищем тієї чи іншої країни.

Заголовок займає виняткове місце в тексті, оскільки він одразу привертає увагу читача та впливає на його рішення читати книгу чи ні. Більш того, назви книг, безумовно, призначені для ідентифікації та індивідуалізації твору мистецтва, але їх мета виходить за межі простого позначення: функція заголовків полягає в тому, щоб керувати тлумаченням тексту, та вказувати на те, як слід читати і сприймати літературний твір [13, с. 92].

Заголовок книги виконує багато різних функцій. Влучний заголовок допомагає скласти у потенційного читача певне враження про публікацію, передбачити, про що йтиме мова у книзі, і таким чином зробити висновки стосовно того, про що буду розповідатися у книзі, а відповідно і чи варто йому читати її.

Водночас, деякі лінгвісти схиляються до думки, що за своєю природою заголовок дифункційний. Він є знаком узагальнювальним, знаком тексту, з іншого боку, він — значущий складник тексту, тому його доцільно розглядати як самостійний текст, повідомлення, тобто автосемантично, так і синсемантично, як частину тексту. Як самостійний текст заголовок може функціонувати на парадигматичному та синтагматичному рівнях [6].

Варто також зазначити, що заголовок виступає інструментом спілкування в комунікативній взаємодії, у якій він покликаний виконувати певні функції, а саме:

- 1) референційна функція, бо заголовки описують текст або повідомляють читачу про тему;
- 2) фатична функція, адже заголовки встановлюють перший контакт із читачем;
- 3) апелятивна функція, бо заголовки викликають у читача інтерес і змушують читача ознайомитися із текстом [13, с. 92].

Загалом, говорячи про функції заголовків у тексті, варто підкреслити, що:

- 1) заголовки допомагають структурувати великий за обсягом текстовий матеріал;
- 2) заголовки створюють зв'язок між читачем і видавництвом;
- 3) заголовки полегшують організацію процесу читання твору;
- 4) заголовки допомагають читачеві обдумати окремі частини тексту і підготовлюють читача до прочитання наступного фрагмента тексту (розділу або глави);
- 5) заголовки полегшують пошук вибіркової інформації;
- 6) заголовки акцентують увагу читача на окремих частинах тексту та сприяють глибшому засвоєнню інформації [3, с. 268].

Переклад книг з англійської мови на українську є однією з форм міжкультурних відносин. Він дозволяє українцям і україномовним читачам дізнатися більше про представників інших країн, їхню культуру, цінності, звичаї та традиції. Це стосується й перекладу романів британської літератури, адже він дає змогу не лише прочитати щось нове і цікаве, але й відчутти реалії іншої країни, пережити ті моменти й емоції, які переживало населення Великої Британії в той чи інший період часу.

Варто зазначити, що велика кількість романів британської літератури була перекладена українською мовою не один раз. Це можна пояснити мовними та культурними відмінностями, адже перекладачі можуть інтерпретувати оригінальну назву різними способами, виходячи з особливостей мови перекладу та культурного контексту.

Ще одним важливим фактором виступають маркетингові та видавничі стратегії, адже іноді назви книг перекладаються по-різному з маркетингових міркувань, щоб привернути увагу відповідної цільової аудиторії. До того ж, відмінності між назвами перекладів можна також пояснити персональним стилем перекладача, адже кожен перекладач має свій унікальний стиль і підхід, який безпосередньо впливає на вибір слів і словосполучень.

Одним із найважливіших факторів, мабуть, є історичний контекст, адже мовні норми та культурні уподобання з часом мають тенденцію змінюватися, щоб відповідати сучасності. Аналізуючи тенденції до перекладу назв романів, можна побачити, що більшість із них видавалися українською після 2014 року.

До 2014 року книжковий ринок України був заповнений російськими книжками. За неофіційними даними, на книжковому ринку до 80% книжок були російською мовою, надруковані в Україні або завезені з Росії [2].

Після Євромайдану українське суспільство почала масово ігнорувати російськомовну літературу, а у 2016 році, коли Верховна Рада ухвалила рішення про заборону ввезення на територію України книг із Росії [2], переклад і перевидання книг саме державною мовою ще більше популяризувало україномовні переклади.

Британська література відіграє значну роль у світовій культурі, і вона полягає не лише в тому, щоб розважити й надихнути читача, але й поставити питання, що стосуються соціального, політичного та культурного життя в країні, провокувати думки та спонукати до обговорень. Вона, без перебільшення, є відображенням суспільства і вносить свій внесок у літературну спадщину не лише Великої Британії, а й всього світу. Саме тому, зважаючи на те, що романи британської літератури роблять значний внесок у світову культуру, виникла потреба проаналізувати назви романів британської літератури і їхній переклад, і, як результат, було виявлено деякі тенденції.

Під час перекладу назв романів перекладачі використовували наступні стратегії:

По-перше, одним із найпоширеніших способів перекладу заголовків виявилось використання такої граматичної трансформації як дослівний переклад. Дослівний переклад — механічна підстановка слів даної мови як еквівалентів слів іншої мови при збереженні іншомовної конструкції [9, с. 23]. Іншими словами, це механічний переклад слів іноземного тексту в тому порядку, у якому вони зустрічаються у тексті, без урахування синтаксичних логічних зв'язків. Однак, говорячи про дослівний переклад, варто зазначити, що його не можна використовувати під час перекладу усіх видів, бо це може призвести до зміни думки оригіналу чи до порушення норм рідної мови. Дослівний переклад при правильній передачі думки перекладеного тексту являє собою намагання максимально близького відтворення синтаксичної конструкції і лексичного складу оригіналу. У тих випадках, коли синтаксична структура перекладеного речення може бути й у перекладі виражена аналогічними засобами, дослівний переклад може розглядатись як остаточний варіант без подальшої літературної обробки.

Говорячи про переклад назв романів британської літератури треба зазначити, що перекладачі при перекладі часто послуговувалися саме цим способом перекладу, адже автори зазвичай вкладають універсальне значення у назви книг. Ось кілька прикладів перекладу назв книг з англійської на українську мову:

• *The Chronicles of Narnia*, Clive Staples Lewis – укр. *Хроніки Нарнії*, Клайв Стейплз Льюїс (*Видавництво старого лева*, 2022 рік);

• *Lord of the Flies*, William Golding — укр. *Володар мух*, Вільям Голдінг (*Bookchef*, 2021);

• *Great Expectations*, Charles Dickens – укр. *Великі сподівання*, Чарлз Дікенс (пер. з англ. Р. Доценко, *Книголав*, 2023);

• *The Lord of the Rings*, John Ronald Reuel Tolkien – укр. *Володар пернів*, Джон Рональд Руел Толкін (пер. з англ. К. Оніщук, О. Бросаліна, О. Фешовець, *Астролябія*, 2020);

• *Pride and Prejudice*, Jane Austen – укр. *Гордість і упередженість*, Джейн Остен (пер. з англ. В. Горбатко, *Фоліо*, 2018);

• *Midnight's Children*, Salman Rushdie – укр. *Опівнічні діти*, Салман Рушді (пер. з англ. Н. Трохим, *Юніверс*, 2007);

• *The Wind in the Willows*, Kenneth Grahame – укр. *Вітер у вербах*, Кеннет Грем (пер. з англ. Л. Белей і Г. Орлівна, *Книголав*, 2018);

• *Heart of Darkness*, Joseph Conrad – укр. *Серце тітьми*, Джозеф Конрад (пер. з англ. І. Андрущенко, *Астролябія*, 2015).

Доволі часто під час перекладу назви з англійської мови на українську перекладач вдається до такої лексичної перекладацької трансформації як транслітерація. Транслітерація або транслітерування – конверсія систем письма, при якій кожний графічний елемент (знак) однієї системи письма передається одним і тим же графічним елементом іншої системи письма; заміна знаків, літер (чи їх поєднань), текстів однієї писемності (графічної системи письма) знаками чи літерами іншої, незалежно від їхньої вимови [7, с. 143]. Транслітерація при перекладі назв книг використовується головним чином у тих випадках, коли в заголовку присутня власна назв: ім'я або прізвище головного героя книги, місце описаних подій.

• *Jane Eyre*, Charlotte Brontë – укр. *Джейн Ейр*, Шарлота Бронте (пер. з англ. Р. Романишин, А. Лесів, *Книголав*, 2023);

• *David Copperfield*, Charles Dickens – укр. *Девід Конперфільд*, Чарльз Дікенс (пер. з англ. Ю. Корецького, Х. Радченко, *Книголав*, 2023);

• *Robinson Crusoe*, Daniel Defoe – укр. *Робінзон Крузо*, Даніель Дефо (пер. з англ. Л. Белей, Г. Орлівно, *Книголав*, 2018);

• *Frankenstein*, Mary Shelley – укр. *Франкенштейн*, Мері Шеллі (пер. з англ. К. Рябовол, *Книголав*, 2024);

• *Emma*, Jane Austen – укр. *Емма*, Джейн Остін (пер. з англ. В. Горбатко, *Фоліо*, 2023).

Часто при перекладі перекладач усвідомлює, що, якщо перекласти назву роману дослівно, читач може не зрозуміти про що йдеться в книзі, і тому він приймає рішення додати слово чи словосполучення, щоб краще розкрити те, про що йтиметься в книзі. Саме тому він приймає рішення використати таку стратегію як додавання. Додавання — це тип перекладацької трансформації полягає у додаванні до перекладеного тексту доречних у конкретному контексті слів, яких не було в оригінальному тексті [7, с. 143].

Наприклад, назва книги *Of Human Bondage* (William Somerset Maugham) перекладена українською як *Тягар пристрастей людських*, Вільям Сомерсет Моєм (*Bookchef*, 2021). Отож, якщо оригінальну назву книги англійської мови перекласти дослівно, отримаємо Людська неволя або Людський тягар, тому в цьому випадку маємо додавання слова пристрастей. Використання саме цієї перекладацької трансформації в назві можна пояснити тим, що перекладач хотів таким чином більше розкрити читачеві сутність книги і зробити акцент на тому, про що буде йти мова. Такий переклад назви заголовка передає сутність книги: головний герой невтомно шукає сенс життя і відкриває для себе світ людських пристрастей, однак цей вир згубних бажань і душевних мук стає для нього тягарем.

Іншим прикладом може слугувати книга *4:50 from Paddington* (Agatha Christie), назву якої українською мовою переклали наступним чином: *Поїзд о 4:50 із Педдінгтона*, Агата Крісті (Книжковий клуб *Клуб сімейного дозвілля*, 2023). У цьому випадку перекладач додає до назви твору слово «потяг» для уточнення, адже дослівний переклад може звучати неповним і нехарактерним для українських конструкцій.

Нерідко у перекладах назв романів британської літератури українською мовою можна зустріти і таке явище як вилучення або опущення, є абсолютним антонімом до згаданого вище додавання. При такій граматичній трансформації перекладач позбавляється тих слів, які він вважає недоречними в перекладі.

До прикладу, назву книги *Alice's Adventures in Wonderland* (Lewis Carroll) українською мовою переклали як *Аліса в Країні Див*, Льюїс Керрол (пер. з англ. Г. Бушина, Книжковий клуб *Клуб сімейного дозвілля*, 2017). Якщо оригінальну назву перекласти дослівно, то отримаємо «Пригоди Аліси в країні див». Таку перекладацьку трансформацію перекладач вірогідно використав, щоб позбутися надлишковості й чіткіше сформулювати назву роману.

Так само, наприклад, у книзі *Never Let Me Go* (Kazuo Ishiguro), яка перекладена українською як *Не відпускай мене*, Кадзуо Ішігуро (пер. з англ. С. Андрухович, *Видавництво старого лева*, 2016), щоб уникнути нагромадження конструкцій «ніколи не», як в оригіналі, перекладач прийняв рішення спростити заголовок.

Прикладом використання такої перекладацької трансформації як спрощення може слугувати і книга *The Mirror Crack'd from Side to Side* (Agatha Christie) — *Тріснуло дзеркало*, Агата Крісті (пер. з англ. В. Шовкун, Книжковий клуб *Клуб сімейного дозвілля*, 2012). У цьому випадку, якщо перекласти назву дослівно, то отримаємо Дзеркало тріснуло з краю до краю. Отож, бачимо, що і в цьому випадку перекладач приймає рішення уникати надлишковості і передати виключно ключову інформацію.

При перекладі назв романів британської літератури доволі розповсюдженою перекладацькою стратегією виступає заміна назви книги.

Заміна – прийом перекладу слова або тотожної йому номінативної одиниці, який використовується для передачі значення безеквівалентної одиниці лексичної системи мови в контексті за допомогою одного з видів перекладацьких трансформацій [7, с. 143]. Проілюструвати вищезазначену перекладацьку трансформацію можуть наступні приклади:

• *His Dark Materials*, Philip Pullman – укр. *Темні матерії*, Філіп Пулман (пер. з англ. Н. Дойчева, *Nebo BookLab Publishing*, 2023);

Книга укр. *Темні матерії* за авторством Філіпа Пулмана — це підліткове фентезі з елементами трилера й пригодницького роману й одна з кращих знахідок для юних читачів. Водночас, книжка зачіпає важливі філософські питання, а її сюжет справді вражає своїми геть непередбачуваними зворотами. Ймовірно, перекладач хотів підкреслити те, жанр цієї книги — фентезі. Якби назву книги переклали дослівно як *Його темні матеріали (матерії)*, то читачеві важко було б одразу усвідомити, що за книгу він тримає в руках. До того ж, темні матерії — це один із елементів Всесвіту, тому використання цього терміну в назві книги підкреслює фантастичне спрямування твору.

• *The Blade Itself*, Joe Abercrombie – укр. *На лезі клинка*, Джо Аберкромбі (пер. з англ. М. Бакалов, *PM*, 2023);

У цьому випадку оригінальну назву роману англійською мовою важко дослівно перекласти українською, тому перекладач приймає рішення використати таку перекладацьку трансформацію як заміна назви. До того ж, у цьому випадку, ймовірно, перекладач хотів зосередити увагу читача на тому, що спіткатиме героїв книги і на чому буде зосереджений сюжет, адже в назві заголовку можна прослідкувати паралель із фразеологізмом ходити по лезу бритви (ножа), що означає здійснювати небезпечну, складну справу дуже вправно, вміло, тонко.

• *Equal rites*, Terry Pratchett — укр. *Право на чари*, Террі Пратчетт (пер. з англ. О. Михильсон, *Видавництво старого лева*, 2017);

Оригінальну назву книги британського письменника Террі Пратчетта можна дослівно перекласти як Рівноправні обряди, але перекладач у цьому випадку обрав стратегію заміни назви. Дослівний спосіб перекладу назви книги не може передати сутність книги. До того ж, варто зазначити, що назва книги в оригіналі *equal rites* співзвучна з *equal rights*, що якраз можна перекласти як рівні права. Сюжет розповіді зосереджується на рівноправ'ї, а також на тому, що головна героїня, дівчинка Ескарина несподівано виявляється першою у світі чарівницею, у той час, як у вигаданому світі Пратчетта чарівниками можуть бути лише чоловіки. Таким чином дівчина вперше в історії отримує право на чари, що і відобразив перекладач у назві книги.

• *They do it with mirrors*, Agatha Christie — укр. *Гра дзеркал*, Агата Крісті (Книжковий клуб *Клуб сімейного дозвілля*, 2023).

Сюжет книги відомої британської письменниці обертається навколо величезного будинку, перетвореному на притулок для неповнолітніх злочинців, в якому починають відбуватися дивні, а згодом трагічні події. Саме тому до маєтку

приїжджає міс Марпл, щоб дізнатися, кому вигідно було затіяти гру, яка нагадує фокус із дзеркалом. Я вважаю, що в цьому випадку доцільно було замінити назву книги таким чином, щоб зацікавити читача і відхилити завісу того, про що йтиметься в книзі.

Наостанок, варто зазначити, що така лексична трансформація як конкретизація також широко використовується при перекладі назв романів. Конкретизація – це один з видів лексичних трансформацій, який часто використовується перекладачами для більш точного і зрозумілого перекладу певних термінів чи слів [11, с. 146].

Візьмемо, до прикладу, книгу *A Clockwork Orange*, Anthony Burgess – укр. *Механічний апельсин*, Ентоні Берджесс (пер. з англ. О. Буценко, РМ, 2017). Свою назву роман отримав завдяки виразу, який вживали кокні – представники робочого кварталу Лондона. Про щось дивне, химерне та незрозуміле кокні старшого покоління кажуть «криве, як механічний апельсин», маючи на увазі щось, чого не існує, або щось вкрай чудернацьке. Зважаючи на це перекладач використав прийом уточнення, адже *clockwork* у ширшому значенні можна перекласти як заводний або з годинниковим механізмом.

Висновки

Вплив британської літератури на формування і розвиток світової культури надзвичайно цікавить сучасних лінгвістів у контексті перекладу британської англословної літератури, її специфіки та особливостей. А зважаючи на те, що заголовок формує в читача перше враження про книгу й значно впливає на сприйняття тексту, ми вважаємо, що важливо проаналізувати переклади заголовків книг українською мовою.

У роботі ми визначили термін «заголовок» як перший знак тексту, який дає читачеві уявлення про книгу, має найбільший вплив на первинне розуміння тексту, а також є першим кроком до його інтерпретації. Ми з'ясували і описали реферативну, фатичну, апелятивну, номінативну, графічно-видільну та інформаційну функції заголовка.

Окрім цього, ми розглянули різні підходи до класифікації заголовків книг, а саме за змістом, за формою, за місцем розташування на шпальті. Також виокремили такі види заголовків як інформаційний, спонукально-наказовий, проблемний, констатуючо-описовий та рекламно-інтригуючий, і поділили заголовки на чіткі, описові, відмітні та символічні.

У роботі ми дослідили стратегії та способи перекладу назв романів англословної британської літератури та виявили, що під час перекладу заголовків перекладачі використовували такі перекладацькі трансформації як дослівний переклад, транслітерацію, додавання, вилучення, спрощення, заміну назви, конкретизацію та узагальнення.

Ми проаналізували еволюцію перекладацьких стратегій, а саме культурний контекст, маркетингові та видавничі стратегії, історичний контекст та персональний стиль перекладача — всі вони впливають на прийняття перекладацьких рішень.

Наостанок, ми з'ясували, що головні труднощі перекладу заголовків романів британської літератури полягають у тому, що перекладач одночасно стикається з такими проблемами як передача ідеї оригінальної англословної назви, врахування культурного середовища, а також інтригування потенційного читача. Часто перекладач повинен відобразити авторський стиль або гру слів, а для цього необхідно мати фонові знання у багатьох галузях, досвід й уміння підібрати такий український відповідник, щоб передати читачеві суть так, як хотів би це зробити автор книги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Боева Е. Концептуальна система заголовків у поетонімосфері прозових творів Б. Грінченка. Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. 2006. Вип. 8. С. 284–290.

- «Вона тут надовго». Чому російська книга зміцнює позиції в Україні - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54281031> (дата звернення: 08.02.2024).
- Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2004. – 268.
- Рогач Л. В. Семантичні процеси лінгвістичної термінології англійської мови. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2007. Вип. 5. С. 438–443.
- Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 560 с. (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»).
- Юлдашева Л. ЗАГОЛОВОК ЯК ОСОБЛИВА НОМІНАТИВНО-ПРЕДИКАТИВНА ОДИНИЦЯ. *Philological Review*. 2016. № 1. URL: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2016.138073> (дата звернення: 04.03.2024).
- Bohaichuk O. LEXICAL TRANSFORMATIONS IN TRANSLATION. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2021. Vol. 2, no. 49. P. 143–146. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-2.32> (date of access: 05.02.2024).
- Haveron-Jones A. Literary Allusions: The Origins of Book Titles. *The Oxford Student*. URL: <https://www.oxfordstudent.com/2019/07/03/literary-allusions-the-origins-of-book-titles/> (date of access: 04.03.2024).
- Jovanovic S., Brnjada K. Translator's tasks and actions in doing translations of film titles. *Civitas (Novi Sad)*. 2016. Vol. 6, no. 1. P. 9–23. URL: <https://doi.org/10.5937/civitas1601009j> (date of access: 19.03.2024).
- Markedness Correspondence in Translation of Books' Titles. *International Journal of Comparative Literature and Translation Studies*. 2015. Vol. 3, no. 4. URL: <https://doi.org/10.7575/aiac.ijclts.v.3n.4p.62> (date of access: 19.03.2024).
- Music Titles in Translation. *Journal of Research in Music Education*. 1976. Vol. 24, no. 3. P. 157. URL: <https://doi.org/10.2307/3345160> (date of access: 19.03.2024).
- Peña-Cervel M. S. Motivating film title translation: a cognitive análisis. *Círculo de lingüística aplicada a la comunicación*. 2016. Vol. 66. URL: <https://doi.org/10.5209/clac.52776> (date of access: 19.03.2024).
- Pes A. THE FUNCTION OF TITLES IN SOME POSTCOLONIAL LITERARY TEXTS IN ENGLISH. *Iperstoria – Testi Letterature Linguaggi*. 2015. Saggi/Essays, no. 5. P. 92–102.
- Płońska D. Strategies of Translation. *Psychology of Language and Communication*. 2014. Vol. 18, no. 1. P. 67–74. URL: <https://doi.org/10.2478/plc-2014-0005> (date of access: 19.03.2024).
- Yuldasheva L. P., Kobylina Y. M., Kolomyńska T. B. PRAGMATIC FEATURES OF THE TITLES OF MODERN UKRAINIAN LITERATURE. "Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University", Series: "Philology. Journalism". 2022. T. 1, № 1. С. 83–90. URL: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/15> (дата звернення: 05.02.2024).

REFERENCES

- Boieva Ye. Kontseptualna systema zaholovkiv u poetonimosferi prozovyh tvoriv B. Hrinchenka. *Humanitarnyi visnyk Pereyaslav-Khmelnyskoho derzhavnoho universytetu imeni Hryhoriia Skovorody*. 2006. Vyp. 8 S. 284–290.
- “Vona tut nadovho”. Chomu rosiiska knyha zmitsniue pozytsii v Ukraini - BBC News Ukraina. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54281031> (date of access: 08.02.2024).
- Zdoroveha V. I. Teoriia I metodyka zhurnalistskoi tvorchosti: Pidruchnyk. – 2-he vyd. pererob. i dopov. – Lviv: PAIS, 2004. – 268.

- Rohach L. V. Semantychni protsesy linhvistychnoi terminolohii anhliiskoi movy. Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii. 2007. Vyp. 5. S. 438–443.
- Tymoshyk M. Knyha dlia avtora, redaktora, vydavtsia: Praktychnyi posibnyk – 2-he vyd., stereotypne. – K. Nasha kultura i nauka, 2006. – 560 s.
- Yuldasheva L. ZAHOLOVOK YAK OSOBLYVA NOMINATYVNO-PREDYKATYVNA ODYNYTSIA. Philological Review. 2016. № 1. URL: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2016.138073> (date of access: 04.03.2024).
- Bohaichuk O. LEXICAL TRANSFORMATIONS IN TRANSLATION. International Humanitarian University Herald. Philology. 2021. Vol. 2, no. 49. P. 143–146. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-2.32> (date of access: 05.02.2024).
- Haveron-Jones A. Literary Allusions: The Origins of Book Titles. The Oxford Student. URL: <https://www.oxfordstudent.com/2019/07/03/literary-allusions-the-origins-of-book-titles/> (date of access: 04.03.2024).
- Jovanovic S., Brnjada K. Translator's tasks and actions in doing translations of film titles. Civitas (Novi Sad). 2016. Vol. 6, no. 1. P. 9–23. URL: <https://doi.org/10.5937/civitas1601009j> (date of access: 19.03.2024).
- Markedness Correspondence in Translation of Books' Titles. International Journal of Comparative Literature and Translation Studies. 2015. Vol. 3, no. 4. URL: <https://doi.org/10.7575/aiac.ijclts.v.3n.4p.62> (date of access: 19.03.2024).
- Music Titles in Translation. Journal of Research in Music Education. 1976. Vol. 24, no. 3. P. 157. URL: <https://doi.org/10.2307/3345160> (date of access: 19.03.2024).
- Peña-Cervel M. S. Motivating film title translation: a cognitive análisis. Círculo de lingüística aplicada a la comunicación. 2016. Vol. 66. URL: <https://doi.org/10.5209/clac.52776> (date of access: 19.03.2024).
- Pes A. THE FUNCTION OF TITLES IN SOME POSTCOLONIAL LITERARY TEXTS IN ENGLISH. Iperstoria – Testi Letterature Linguaggi. 2015. Saggi/Essays, no. 5. P. 92–102.
- Płońska D. Strategies of Translation. Psychology of Language and Communication. 2014. Vol. 18, no. 1. P. 67–74. URL: <https://doi.org/10.2478/plc-2014-0005> (date of access: 19.03.2024).
- Yuldasheva L. P., Kobylyna Y. M., Kolomyńska T. B. PRAGMATIC FEATURES OF THE TITLES OF MODERN UKRAINIAN LITERATURE. "Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University", Series: "Philology. Journalism". 2022. T. 1, № 1. C. 83–90. URL: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/15> (date of access: 05.02.2024).